MÜSLÜMANLAR NEREYE?

NURİ GEDİK

Türkiye'de seksenli yıllarda yükselen İslâmi dalga çeşitli damarlardan aktı. Ancak bu dalgalardan kimileri kendileri dışındaki insanlar tarafından "radikal" olarak tanımlandılar. Aralarındaki farklara rağmen hepsinin mutabık olduğu bazı temel konular vardı. Mesela Türkiye'de İslâm'ın etkin bir güç haline gelmesi için seçilecek yol, rejimin belirlediği kurallar dışında bir yol olmalıydı. Yani söz gelişi bir siyasi parti kurarak yönetime tabi olmak rejimi tanımak, ona entegre olmak anlamını taşıyordu. Yine müslümanlar çağdaş yönetim biçimlerinin dışında ve onlardan tamamen farklı İslam'ın temel kaynaklarına dayanan özgün model arayışları içinde olmalılardı. Türkiye'deki sistem gayri meşru idi ve onun yapısına herhangi bir olumlu ve gönüllü katkı da gayri meşru idi.

Elbette "radikal" denen kesimlerin farklı yaklaşımlar taşıdıkları pek çok konu vardı ama yukarıdaki örnekler hepsinin ortak paydasıydı. Seksenli yılların ilk yarısında bu ve benzer değerlerin savunusunu yapan pek çok müslüman doksanların başında "radikal" tavırları sorgulamaya başladılar. Bu satırların yazarı yakın geçmişte savunulan bütün değerlerin, alınan bütün tavırların doğru olduğunu savunmuyor. Ama yapılan bazı yanlışlıkları sorgularken son derece önemli olduğunu düşündüğü bazı konuların es geçilmesini ya da üstünün çizilmesini tartışılır ve yanlış buluyor.

İslam, elbette ona evrensel olma özelliğini kazandıran bazı ilkelere sahip bir din. Belirli bazı sabitlerin dışında kalan alanlarda sonsuz bir düşünme ve eylem serbestisi tanıyor. Ne var ki sorun da bu sabitler noktasında doğuyor. Dini kavramak konusunda bir otoriteye danışmak belirleyici olmamakla beraber bu iddiayı -yani dini doğru kavrama iddiasını- taşıyan kimseler bu sabitleri bazen çok azaltıyorlar, bazen de çok fazlalaştırıyorlar. Birincide ortada dinden neredeyse eser kalmıyor, ikincide din, hayatı her alanda kuşatan izah eden, tanımla-

yan ve insana serbest alan bırakmayan bir malumatlar yığını haline geliyor.

"Radikal" olduğunu söylemeye devam eden çevreler, kendi İslami programlarının en doğru proğram olduğunu tartışmaya bile yanaşmaksızın dışlarındakileri sapmakla vb. suçlayabiliyorlar. Buna karşılık radikalliği reddedenler ise söyledikleriyle ve tavırlarıyla ortada neredeyse "kişiliksiz", yoruma tabi bir din bırakıyorlar.

Hangi kavrayış düzleminde, ele alınırsa alınsın müslüman olmanın taşıdığı bazı temellerin varlığı görmezden gelinemeyecek bir gerçektir. Kur'an son tahlilde kendi ifadesiyle "apaçıktır". Üstelik bu kitabı okuyan herhangi bir insan biraz da merak edip Muhammed Aleyhisselam'a bakarsa bu sıfatı kendi tercihiyle benimsediğinde nelerle yükümlü olduğunu yeterince anlar. Sonradan "radikalizm" eleştirilirken feda edilemeyecek noktalar da elbette bu okumaları yapanlarca asgari düzeyde farkedilebilir.

Nelerden Fedakârlık Etmemeli?

Müslümanlar bir takım yanlışlarını eleştirip terkederken bazı doğrularını heder etmemeliler. Özellikle kısa vadede ele geçirilecek bazı mevziler uğruna uzlaşmacı tavırlar takınmak yoluna asla başvurmamalılar. Peki uzlaşmacı tavırlardan anlaşılması gereken nedir? Galiba bu sorunun cevabını son on yılda "radikal" olarak değerlendirilen kesimlerle uzak yakın ilişkisi olan herkes ortak bir bilinçaltı olarak taşıyordur. Ne var ki bazılarımız bunu unutmuş görünmektedirler. Zira nelerden fedakarlık edemeyiz noktasında Muhammed (A.S.)'ın asla başka türlü yorumlanamayacak, yorumu davranışta açıkça belirli muazzam kararlılığın bir örneği vardır. Hatırlayalım ve devam edelim.

Mekke'de Allah'tan aldığı vahy doğrultusunda dinini yaymaya başlayan Peygamber çok kısa bir süre sonra Mekke ileri gelenlerinin tepkilerine maruz kaldı. Onlar bu yeni dinin kurulu düzenlerini menfi etkileyeceğini farketmişlerdi. Çünkü Peygamberin anlattığı ilkelerle Mekke'deki dengelerin üzerine kurulu bulunduğu ilkeler taban tabana zıttı. İlk akıllarına gelen Muhammed Aleyhisselamla belli noktalarda uzlaşmak, bunu gerçekleştiremezlerse O'nu satın almak oldu. Heyet halinde giderek eğer Mekke'de yönetici olmak istiyorsa bunu belli peryotlarla paylaşabileceklerini söylediler. Bunun karşılığında

Kabe'deki putlara karşı tavır almamasını ve kendilerinin ticari faaliyetlerini köstekleyici bir tutumdan uzak olmasını istediler. Cevap olumsuz olunca altın, güzel kadınlar ve develer teklif ettiler. Cevap yine olumsuzdu ve çağlar boyunca bütün İslam davası davamdır diyenlere rehber olacak netlikteydi: "Güneşi sağ elime ayı sol elime verseniz yine de davamdan dönmem!"

Sanıyorum son yıllarda müslümanlar dünyada bir tür egemenlik kuran pragmatizmin rüzgarından fazlaca etkilendiler. Özellikle politik alanda geniş kitlelerin geleneksel din anlayışına yaslanan kimi "İslami" grupların pragmatik devranışlar içinde olduğu biliniyor. Ne var ki "radikal" denen müslümanlar bu gruplara da son derece eleştirel bakıyor ve hatta onların aşırı popülist yaklaşımlarını eleştiriyorlardı. Bugün bir kısmının geldiği nokta yıllardır eleştirilen ve sistemle müslümanları karıştıran bir tavrın tekrarından ibarettir.

Burada elbette tavrı belirleyen sistemle mücadele edilirken bir ilkenizin olup olmadığıdır. Radikalliğe sert eleştiriler yönelten müslümanların sistemle mücadele konusunda geri adım attıklarını sanmıyorum. Ancak onlar sistemin kendi içerisinde daha da özgürlükçü bir yapıya kavuşmasının desteklenmesi gerektiğini bunun müslümanların da önünü açacağını düşünüyorlar. Bunları yazıp söylerken bazı radikallerin İslami mücadelenin yükselişini sistemin sertleşmesine, baskısını arttırmasına bağlayan, bu nedenle adeta bunun için çaba gösteren tavırlarının tam karşısına yerleştiriyorlar.

Müslümanları böyle uç yaklaşımlar arasında gel-gitlere sürükleyen en önemli etken acelecilikleridir. Modern hayatın bizlere yerleştirdiği kötü alışkanlıklardan biri ne yazıkki bu. Yapıp etmelerimizin sonuçlarını ve karşılıklarını (mutlaka menfaat sağlamak anlamında değil) yaşadığımız süre içinde görmek istiyoruz. Bu istek bizi uzun soluklu mücadelelerde dirençsiz ve sabırsız kılıyor. İçimizden bazılarının on yılda fikir ve tavırlarında yaptıkları onca değişikliği başka türlü izah gerçekten son derece zor (Kendi adıma değişmenin, yanlış veya eksik olduğu düşünülen fikirlerden dönmenin erdem olduğunu düşünüyorum. Ne var ki bu kadar kısa bir süreye bu kadar çok değişiklik sığdırıldı mı insan biraz değişmenin sıhhatinden kuşkulanıyor.).

Değişmek ve dönüşmekten söz ederken aceleciliğin etkilerini ve asla değişmemesi gereken bazı ilkelere sahip olmamız gerektiğini

unutmamalıyız. Bunlardan biri tek başına kalmak pahasına da olsa açık açık tercihimizi ortaya koyabildiğimiz her konumda gayrı İslami unsurlardan, çevrelerden, düşüncelerden beri olmamız gerektiğidir. Mesela bir diğeri de yine açık seçik tercih şansı olan durumlarda kafirlerle bir "dayanışma" manzarası içinde görülmemelidir. Benim kanaatımca sabitlerimizin arasında bir yönetim yarışına gayri İslami vasıtalarla ulaşmaya çalışmama da mutlak surette yer almalıdır.

Dava Adamlığı

Öğrencilik yıllarımızda, yani 70'li yıllarda bu sıfatı taşımak önemli bir olaydı. Dava adamı olmak sağda ve solda ittifak edilen bir erdemdi. Aslına bakarsanız insanlık tarihi boyunca bir inancı taşıyan ve o inanç için mücadele veren insanlar erdemli insanlar olarak hafızalarda yer etmişlerdir. Mesela Gandi, mesela Che Guevera, Malcolm X, mesela darağacında inancını haykıran Seyyid Kutub hemen aklıma geliveren dava adamı örnekleri. Bu insanlar elbette yaşamları süresince hiç hata yapmamış değiller. Ne var ki son tahlilde büyük ölçüde inandıkları üzere yaşamayı ve gerekiyorsa ölebilmeyi başarmış insanlar.

Bir din olarak İslam'ın yaşayan insanların dünya ve ahiret saadetini önceliediğini söyleyebiliriz. Ancak bu uğurda girişilecek çabalarda gerektiğinde ölünebileceğini ve bu uğurda ölenlerin aslında ölmediğini altını çizerek vurgulayan o kadar çok ayet var ki Kur'anda... Seksenlerin dünyasında egemenliğini ilan eden pragmatik tavır, inançlar ve düşünceler düzleminde de "köşe dönücülüğü" prim yapar hale getirdi. Artık ölmekten çok yaşamayı, gerekiyorsa kaybetmekten çok kazanmayı düşünen bir kuşağız... İşte burada birilerinin insanlığın ölmediğini hatırlatması gerekiyor. Dava adamlığı, mücadele ve şehadet kavramlarını müslümanlar için önem sırasında olması gereken yere koymaları gerekiyor. Bunun için ilk yapılması gereken bu konuda duyarlı ve kararlı müslümanların bir araya gelmesidir. Onca tefrikayı bir yana bırakıp tesbit edecekleri sabitler etrafında sebatla toplanıp onurlu bir yaşama talip olmalarıdır.

Bunun için ilk yapılması gereken bu konuda duyarlı ve kararlı müslümanların bir araya gelmesidir. Ancak böyle ilişkiler kurulup yoğunlaştırılarak gayri İslami sistemle ve çevrelerle değil evvela kardeşlerimizle dayanışmak mümkündür.